

Samfundsfag

Formål og perspektivering

Samfundsfag skal bringe eleverne i størst mulig kontakt med den samtid de lever i. Dette gøres bl.a. ved at følge nyhedsbilledet, og give eleverne baggrundsorienteringer så beskrivende som muligt, således at eleverne får mulighed for at øve egen ansvarsfølelse og vurderingsevne over for sammenhænge i samtiden.

Samfundsfag skal gennem et nutidsfokus formidle en mangfoldighed af kilder til indsigt i samtiden og kontrastere forskellige måder at forstå og fortolke vor egen tid på. Faget skal styrke elevens kundskab om samfundet og bidrage til en forståelse af samspillet mellem individ og samfund. Faget skal formidle en forståelse af, at vi er en del af en historisk udviklingsstrøm, hvor samfundet forandrer sig og at vores værdivalg, identitetsudviklinger og beslutninger betyder noget for os selv og nutidssamfundet, samt styrke elevens bevidsthed i forhold til egen rolle i samfundet og sit møde med dette. Forskellige forståelser af samfundsfaglige temaer inden for sociologi, økonomi, politik og internationale forhold skal behandles i samtale og tekst og motivere eleverne til at engagere sig i disse temaer samt til at tage aktiv del i samfundet.

Mange oplever en stærkere individualisering samtidig med at verden opleves stadig mindre. Rummet og tidens grænser er "sprængt", og det som sker et sted på jorden, berører mennesker helt andre steder. På hvert trin behandles temaer som viser samspil mellem individ og samfund og som viser sammenhængen fra det lokale til det globale. Politiske, kulturelle eller økonomiske spørgsmål som viser disse forbindelser hører naturligt hjemme på hvert trin. Forskellige kultursyn og forskellige måder at analysere samfundet på gør det også.

På hvert trin øges fordybelse såvel indholdsmæssigt som metodisk således at eleverne får en klarere samfundsvidenskabelig tilgang til samfundet og et selvstændigt greb når det gælder informationsindhentning, bearbejdning og forståelse.

Emneområder

Samfundsfag er sammensat af de fire discipliner: politik, sociologi, økonomi og internationale forhold.

Politik

Demokratiets opbygning, historiske udvikling og udbredelse samt forskellige udformninger. Demokrati, menneskerettigheder og retssystem, herunder retsstaten, naturretten og folkeretten. Magt, magtopfattelser og magtudredning. Politiske systemer, lovgivningsprocesser og retssystemer i andre lande.

Politiske ideologier, partier, parti- og vælgeradfærd. Fordelingspolitik, værdipolitik, miljøpolitik og uddannelsespolitik. Politiske beslutningsprocesser og deltagelsesmuligheder.

Medier og politisk meningsdannelse, herunder retorik, argumentation og kommunikation.

Sociologi

Ungdomssociologi: Familie, livsstil og -former, ret og pligter, arbejde og uddannelse, kriminalitet, misbrug, seksualitet, parforhold og ungdomskultur.

Identitetsdannelse, socialisering og samfundsforandring.

Social differentiering, social arv og mobilitet, livsstil og livsformer.

Kultur, værdier, normer, kotumer og traditioner i et antropologisk perspektiv.

Sociale og kulturelle forskelle og ligheder i forskellige lande.

Indvandrere, flygtninge og integration.

Sociologiske teoretikere og samfunds- tænkere.

Økonomi

Det økonomiske kredsløb, herunder produktion, handel, forbrug og finansiering. Almen samfunds beskrivelse.

Centrale markedsøkonomiske begreber, prismekanisme, konkurrence, udbud og efterspørgsel, typer af goder, elasticiteter.

Nationalregnskab og forsyningsbalance.

Økonomisk politik, vækst, konjunkturbevægelser og miljø.

Velfærdsstaten, dens forudsætninger, modeller og reformer, herunder social og sundhedsvæsen.

Økonomisk teorihistorie.

Det økonomiske samarbejde i EU.

Internationale forhold

Retssystemet i EU, dets opbygning og udvikling, institutioner, søjler, traktater og lovgivningsprocesser.

International politik og kultur.

Globalisering og samfundsudvikling.

Internationale systemer og organisationer: IMF, verdensbanken, FN, WTO, transnationale selskaber. U-landes og NIC-landes politiske, sociale og økonomiske situation og udvikling.

Kompetencemål:

generelt

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- gennemskue og forstå samspillet mellem individ og samfund i samtiden i et udviklingsperspektiv
- anvende og kombinere viden om sociologi, økonomi, politik og internationale forhold til at redegøre for samfundsmæssige problemer og opstille alternative løsninger herpå
- kritisk analysere og diskutere samfundsproblemer
- sammenligne og afveje viden fra fagets discipliner til at vurdere, diskutere og formidle løsningsforslag på samfundsproblemer
- afveje, sammenligne og diskutere økonomiske, kulturelle og politiske forhold og udviklingstendenser i lokal, regional og global sammenhæng
- anvende kvantitative og kvalitative metoder
- anvende data, tabeller, beregninger og diagrammer til at dokumentere og forklare faglige sammenhænge
- skelne mellem kausalforklaringer og formålsforklaringer
- argumentere sammenhængende og varieret for egne synspunkter i en åben anerkendende dialog
- udvikle et etisk-moralsk grundlag for egne synspunkter og holdninger
- undersøge og dokumentere et samfundsfagligt område, analysere og vurdere det indholdsmæssigt og metodisk samt fremstille og formidle det fagligt og kunstnerisk

politik

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- gennemgå principperne for en tredelt statsmagt og forskellige ideologier som er centrale i forhold til politik og statsforfatning, herunder politiske beslutningsprocesser, regeringsdannelse og lovgivningsprocesser
- redegøre for centrale skillelinier i dansk politik og ideologiske forskelle mellem et udvalg af partier, herunder diskutere fordelingspolitik og værdipolitik
- undersøge og sammenligne fordele og ulemper ved forskellige demokratiske styreformere,

- statsformer og politiske systemer i andre lande
- undersøge og diskutere forholdet mellem demokrati, menneskerettigheder og retssystemer
 - redegøre for og forklare politiske forhold og processer nationalt og i sammenhæng med EU og globale forhold
 - redegøre for mediekommunikation og diskutere mediernes rolle, magt og påvirkningsmuligheder i samfundet

sociologi

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- gennemgå og forklare identitetsudvikling og socialisering i forhold til samfundsforandring
- beskrive og tilegne sig en analytisk forståelse af andre kulturers måder at tænke, føle og handle på mht. værdier, normer, traditioner, etnicitet, identitet, ulighed og køn
- undersøge, sammenligne og forklare sociale og kulturelle forskelle, mønstre og udviklinger i forskellige lande
- undersøge og beskrive interkulturelle forhold og udviklingstendenser og diskutere betydningen heraf for Danmark og globalt

økonomi

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- gennemgå det økonomiske kredsløb og forsynings- balancen med hovedvægten lagt på spillet mellem produktion, handel og forbrug
- gennemgå markeds-, blandings- og planøkonomi og sammenligne og vurdere hvilke fordele og ulemper de hver især indebærer mht. anvendelsen af samfundets ressourcer og sociale forhold
- redegøre for forskellige former for økonomisk politik og vurdere deres indbyrdes mål, konflikt og diskutere løsninger, f.eks. forholdet mellem økonomisk vækst og bæredygtig udvikling
- undersøge, sammenligne og vurdere økonomiske prioriteringsproblemer i Danmark, EU og globalt og diskutere løsningsmodeller
- sammenligne og vurdere de forskellige velfærdsmodeller
- karakterisere og sammenligne den keynesianske og monetaristiske tankegang og angive hvilke forskellige former for økonomisk politik det kan føre til

internationale forhold

Undervisningen giver mulighed for at kunne:

- dokumentere viden om nogle af de vigtige forskelle mellem rige og fattige dele af verden når det gælder ressourcefordeling, forbrug, kredittilgang, ernæringsituation, uddannelse, stabilitet, sikkerhed, reproduktion og levealder
- beskrive enkelte hovedtræk og udviklingstendenser i den politiske globalisering der knytter sig til den rolle og funktion som varetages af FN, EU og NGO'ere samt diskutere deres betydning for verdenssamfundet
- gøre rede for eksempler på økonomisk globalisering som illustrerer nogle af de aktiviteter og virkningerne heraf, som udøves af centrale globale aktører så som Verdensbanken, IMF, WTO, G8 og G20 samt diskutere deres betydning for verdenssamfundet
- beskrive enkelte hovedtræk og udviklingstendenser i den økonomiske globalisering, herunder den rolle og funktion som varetages af centrale globale aktører så som Verdensbanken, IMF, WTO, G8 og G20 samt diskutere deres betydning for verdenssamfundet

Evaluering

Elevens udbytte af forløbet opleves gennem deltagelsen i timerne samt den kontinuerlige, selvstændige skriftlige bearbejdning af undervisningsstoffet i form af redegørelser, analyser og vurderinger samt illustrative eller kunstnerisk udformede tegninger som løbende og afslutningsvis kommenteres og evalueres. Elevens faglige deltagelse på rejser og ekskursioner bidrager yderligere til det samlede billede.

Kompetencemål for samfundsfag:

Kompetencemål efter 9.klasse:

Undervisningen giver eleven mulighed for at kunne:

- tage stilling til politiske problemstillinger lokalt og global og kunne komme med forslag til handlinger.
- tage stilling til enkle økonomiske problemstillinger og kunne handle i forhold til egen økonomi og samfundsøkonomien.
- tage stilling til sociale og kulturelle sammenhænge og problemstillinger.

Færdigheds -og vidensmål efter 9.klassetrin:

Undervisningen giver eleven mulighed for at kunne:

Politik:

- identificere demokratiformer og andre styreformer og har viden om de to.
- diskutere demokratiopfattelser og egne muligheder for at deltage i demokratier. Eleven har viden om demokratiopfattelser.
- forklare de politiske beslutningsprocesser i Danmark og forholdet mellem stat, region og kommune og have viden om det politiske system og beslutningsprocesser.
- diskuterer sammenhænge mellem demokrati og retsstat og have viden om demokrati og retsstat.
- identificere ideologisk indhold i politiske udsagn og beslutninger. Eleven har viden om politiske ideologier og grundholdninger.
- analysere den aktuelle parlamentariske situation og partiernes indbyrdes placering. Eleven har opnået viden om politiske partier, deres grundholdninger og mærkesager.

Medier:

- begynde at redegøre for mediernes betydning, både for egen mulighed for deltagelse i demokratier og hvordan aktører bruger medierne til at påvirke den politiske dagsorden og beslutninger - arbejdet fortsætter i på 10.klassetrin, hvor emnet færdiggøres.

Internationale organisationer og udenrigspolitik:

- begynde at forstå EU som projekt, hvilke tanker ligger bagved samt hvilken betydning dette fællesskab har for Danmark.
- opnå viden om nogle af de internationale organisationer som Danmark deltager i og deres rolle for konflikt og samarbejde i verden.

- have en begyndende viden om mål og midler i dansk udenrigspolitik.

Økonomi:

- diskutere egen rolle som forbruger og have viden om forbrugeradfærd, forbrugerroller og forbrugerrettigheder.
- beskrive privatøkonomiske problemstillinger og valgmuligheder samt have opnået viden om privatøkonomiske begreber.

forklare opbygningen af velfærdsstater på baggrund af velfærdsprincipper og have fået viden om typer af velfærdsstater.
- redegøre for grundlæggende sammenhænge i det økonomiske kredsløb og have opnået viden om disse sammenhænge.
- begynde at forstå betydningen af økonomisk globalisering for det danske arbejdsmarked.
- bruge begreberne udbud og efterspørgsel og kunne beskrive, hvordan markeder fungerer samt have viden om centrale principper i markedsøkonomien.
- diskutere regulering af markeds kræfterne og have viden om markedsøkonomi og blandingsøkonomi.

Sociale og kulturelle forhold:

- have forståelse af sociale grupper og fællesskabers rolle i socialiseringen og identitetsdannelse.
- have viden om socialisering og identitetsdannelse.
- diskutere kulturers betydning for individer og grupper.
- beskrive sociale uligheder i Danmark og i verden med begreber og data.

Samfundsfaglige metoder:

- identificere, formulere og gennemføre enkle undersøgelser af samfundsmæssige problemstillinger.
- formidle resultater af en gennemført undersøgelse.
- udtrykke sig sprogligt nuanceret om samfundsfaglige problemstillinger, samt målrettet skrive samfundsfaglige tekster.
- opnå viden om fagord og begreber.
- finde relevante kilder også digitalt.
- tolke enkel statistik og opnå viden om typer af statistisk formidling.

Fagplan for samfundsfag:

Den skemalagte samfundsfagundervisning begynder i 9. klasse, men emnerne vil være påbegyndt fra 6. klassetrin i tværfagligt arbejde tidligere eller færdiggjort i forbindelse med at dagsaktuelle emner tages op til drøftelse.

Læreren vil, med sit kendskab til de opstillede mål, holde sig dem for øje og arbejde uformelt med dem, f.eks. ved at deltage i tilrettelagte forløb med sin klasse omkring indvandring og kultur i Danmark, eller helt aformelt.

Således vil EU, FN og NATO være taget op i historieundervisningen i 8. klasse i forbindelse med afslutningen på 2. verdenskrig.

Dansk udenrigspolitik vil være belyst i forbindelse med nederlaget i 1864, den senere småstatsforståelse og det senere brud og aktivistiske holdning. Således trækkes udenrigspolitikken op i en linje til i dag i 8. og 9. classes historieundervisning.

Ligeledes vil det økonomiske kredsløb, det danske arbejdsmarked og globaliseringens betydning være taget op i 8. klasse i forbindelse med arbejderbevægelsen og i 9.klasse i forbindelse med klassisk markedsøkonomi med Adam Smith som udgangspunkt. Når der arbejdes med Adam Smith vil de grundlæggende begreber i markedsøkonomien blive trukket frem og diskuteret helt principielt. Muligheden for at regulere markedsøkonomien er et centralt tema når der i historie arbejdes med John Stuart Mill og socialliberalismen.

Når der er valg til kommuner og regioner, tages valget op på klassetrinene 6., 7. 8. og 9. klasse og forholdet mellem de tre beslutningsniveauer diskuteres.

Den privatøkonomiske undervisning er et naturligt emne som tages op i klassen, når eleverne begynder selv at skulle træffe valg for deres forbrugsmønstre, forbrugerrettigheder og rolle som forbruger. Dette er ikke et skemalagt mål, men et mål der skal være opfyldt på 9.klassetrin. I matematik tages gæld og rente op til forståelse og samtale.

Undervisningen i sociale og kulturelle forhold kan være henlagt til religionstimerne, eller tages op sammen med statistikken i avis/medie-arbejde i Dansk. Ligeledes arbejdes der ud fra statistik i en landebeskrivelse som en del af etnografiopgaven i 7.klasse.

9.klasse:

Samfundsfagsundervisningen i 9.klasse hænger nøje sammen med dette klassetrins historie undervisning, hvorfor undervisningen er tilrettelagt med en stor tværfaglighed. Således er demokratiopfattelses-diskussionen en del af historieundervisningen ligesom diskussionen om hvordan man kan deltage i et demokrati.

Ud fra de klassiske politiske ideologier fra historieundervisningen, arbejdes der i samfundsfag med at genkende tankegangen i nutidige dagsaktuelle udtalelser fra politikerne. Derfra diskuteres den nutidige parlamentariske situation og ud fra partiernes holdninger til fordelingspolitikken, placeres de i et kontinuum. Efterfølgende undersøges de værdipolitiske holdninger i partierne og de placeres i forhold til hinanden ud fra de to politikområder i et koordinatsystem.

For at forstå det politiske arbejde tages der på udflugt til Christiansborg, hvor klassen spiller 'Politikker for en dag'. Ud fra dette besøg tager vi forholdet mellem demokrati og lovgivning op, og betydningen af lovgivningen. Dette blev også behandlet i historieundervisningen, hvor vi arbejdede med lovgivningens betydning for en stærk demokrati-udvikling. Ligesom der arbejdes med medier som platform for den fælles samfundsdebat, men også med et fokus på, hvem der kommer

til orde i debatten.

I forbindelse med arbejdet med det danske demokrati forholder vi os til den velfærdsstat som politikkerne forvalter og vi sammenligner vores egen model med den centraleuropæiske og den amerikanske. Her inddrages de udfordringer den danske velfærdsstat blandt andet står overfor at skulle løse og her kan EU inddrages samt globaliseringens betydning. Et fokus kan i den forbindelse være hvordan det påvirker elevernes liv.

I gennem hele forløbet arbejdes der på at opbygge en forståelse og en brug af fagets begreber, både mundtligt men også i de skriftlige tekster, som eleverne bliver stillet overfor at skulle formulere helt selv.